

N. HARTUCHE

CONTRIBUȚII LA REPERTORIUL ARHEOLOGIC AL DOBROGEI

Stadiul actual al cercetărilor și studiilor de ordin istoric afectate Dobrogei — această zonă care a cumulat și teaurizat, ca nici o altă regiune a țării, imense valori istorice și de artă — se completează continuu cu noi și interesante rezultate. Sub aspect arheologic ele vin să se adauge și să continue vechi și statornice tradiții. În ultimii ani, cercetătorii Muzeului de arheologie din Constanța au adus contribuții de valoare la cunoașterea preistoriei Dobrogei. S-a suplinit astfel o rămânere în urmă care se făcea mult simțită în urmă cu 12—13 ani, adică în perioada anilor 1957—1958, când am întreprins în zonele centrală și sudică a regiunii, cercetări de teren în vederea depistării de noi puncte de interes arheologic. Rezultatele s-au concretizat în descoperiri de interes în primul rînd în studiul orînduirii comunei primitive și perioadei prefeudale. Din păcate, cercetările nu au putut fi pe deplin valorificate, ele rămînînd la nivel de indicații privind existența unor așezări și necropole. Valorificarea științifică deplină presupune reluarea punctelor arheologice indicate în cuprinsul articolului și epuizarea lor prin săpături metodice și de amploare. Dată fiind funcția orientativă a expunerii de față și în scopul unei mai ușoare și comode utilizări a textului, am renunțat la respectarea criteriului cronologic, prezentarea materialelor făcîndu-se în ordinea alfabetică a localităților.

1. CASTELU.

În partea de sud-est a comunei, pe terasa de nord a văii Carasu, la locul numit „Coadă malului“, se află o întinsă așezare feudală timpurie, distrusă în cea mai mare parte de săpăturile unei cărămidării, precum și de lucrările agricole. Atît la suprafața solului arabil cît și în malurile gropilor cărămidăriei se găsesc numeroase fragmente ceramice, oase de animale și pietre de forme și dimensiuni diferite provenite de la locuințe. Ceramica, din punct de vedere al pastei, se împarte în două grupe: a) ceramica de culoare roșie-cărămizie ornamentată

cu benzi de striuri orizontale și valuri, și b) ceramica cenușie decorată cu linii lustruite. Cantitativ, ultima categorie este mult mai redusă. Din punct de vedere cultural, ceramica din această așezare aparține culturii Dridu (sec. X-XI) și este cel puțin în partea contemporană cu necropola de incinerare din incinta S.M.T. Castelu¹. Tot în zona așezării feudale-timpurii s-au găsit și fragmente de vase romane din sec. III-IV e.n. Într-una din gropile săpate de cărămidari a fost găsit un fragment de vas, lucrat cu mâna, de culoare gălbuie, lustruit pe ambele suprafețe, care pare a fi de factură mai veche, probabil neolitic.

La aproximativ 200 m spre sud de biserica satului și aproape la aceeași distanță, spre vest de punctul „Coadă malului“, se află un mamelon care înaintează spre sud în apele bălții Carasu. Pe latura de vest a mamelonului a fost săpată o groapă în care s-au găsit resturile unui zid construit din blocuri mari de piatră, foarte bine fasonate pe toate patru laturile. În jurul acestui zid am găsit mai multe fragmente de vase romane din sec. III-IV e.n.

2. SATUL CHEIA, COM. TÎRGUȘOR.

La aproximativ 500 m spre nord-est de peștera „La Soci“ și la 1 km spre est de satul Cheia, pe partea stîngă a văii Casimcea, se află un bot de deal numit de localnici „Siliște“, pe suprafața căruia se găsesc fragmente de vase, bucăți de silex, oase de animale. Cu ocazia unei cercetări de suprafață făcute pe acest deal în vara anului 1957, am recoltat mai multe lame și nuclee de silex, precum și fragmente de vase. Ceramica este în exclusivitate lucrată cu mâna, avînd culoarea gălbuie-cărămizie și este ornamentată cu preoeminențe, barbotină, sau motive geometrice realizate cu ajutorul inciziei și picturii cu grafit. Din punct de vedere tipologic această ceramică este asemănătoare cu unele exemplare descoperite în peșterile de pe teritoriul satului Cheia (la Izvor, Soci și Baba)² precum și cu câteva forme întîlnite în nivelul III al așezării neolitice de la Medgidia³. Așezarea de la Siliște datează deci dintr-o fază timpurie a culturii Gumelnița (A 1).

3. COMUNA ION CORVIN.

În marginea de est a comunei, pe partea dreaptă a șoselei Constanța-Ostrov, se află o peșteră a cărei intrare este la nivelul șoselei, asemănătoare cu cea de „La Izvor“ de pe raza satului Cheia. Peștera

¹ A. Rădulescu și N. Harțuche, *Cimitirul feudal timpuriu de la Castelu*, Constanța 1967, p. 84 și urm.

² Pentru ceramica din aceste peșteri, articolul nostru: *Cercetări postpa-leolitice în peșterile Dobrogei*, în mss.

³ Așezarea de la Medgidia a fost cercetată de noi în anii 1957—1958; materialul în studiu.

de la Corvin are intrarea orientată spre sud-vest, iar fundul către nord-est și are următoarele dimensiuni: înălțimea maximă 3,50 m, lungimea totală (cu cotlonul) 12 m, lărgimea la intrare 5,40 m, iar la intrarea în cotlon 2,60 m. Fundul cotlonului este astupat cu pietre provenite din prăbușirea plafonului. Deși nu s-au putut recolta decât puține fragmente ceramice neolitice (din cauza timpului nefavorabil), ținând seama de așezare, formă și dimensiuni, credem că această peșteră a fost locuită încă din epoca paleolitică.

4. SATUL GRĂDINA, COMUNA TÎRGUȘOR.

În marginea de vest a satului, pe valea Casimcei, un elev de la școala elementară din localitate a găsit un vas de lut în perfectă stare, împreună cu alte fragmente ceramice de aceeași factură, pe care le-a adus la școală. În vara anului 1957, învățătorul Țuțuianu Ion a cedat acest vas prof. C. S. Nicolaescu-Plopșor care mi l-a încredințat pentru a-l publica. Vasul este lucrat cu mâna, din pastă de calitate superioară, de culoare brună-cenușie cu pete castanii, de formă aproape globulară, cu fundul mic și plat. Gîtul pînă la umăr lipsește, fiind spart din vechime, iar marginea spărturii este bine șlefuită, în scopul reutilizării lui. Decorul constă din benzi de linii orizontale, verticale sau în unghiuri, benzi realizate din trinughiuri fin incizate. O parte din benzi sînt umplute cu asemenea triunghiuri, dispuse oblic și umplute la rîndul lor cu o pastă de culoare albă, fig. 1/4. Bizuindu-ne pe tehnica de preparare a pastei, pe formă și decor, se poate stabili că vasul de la Grădina aparține culturii Hamangia, încadrîndu-se între faza Columbia C și Ceamurlia.

5. SATUL HAGIENI, COM. LIMANU.

Pe teritoriul satului Hagieni se află un grup de movile, din care două au fost distruse în primăvara anului 1960, cu prilejul săpării unor șanțuri de irigații. Cele două movile săpate (una în întregime, iar a doua numai pe jumătate) sînt situate la aproximativ 1 km spre nord-est de satul Hagieni. Întrucît ambele movile au fost săpate nesistematic și fără o supraveghere din partea unui arheolog, rezultatele pe care le prezentăm sînt o urmare a reconstituirii făcute de noi la fața locului, în urma informațiilor primite de la unul din țărani care lucrau la săparea șanțului și care a descoperit mormîntul de care vom pomeni mai jos.

În prima movilă, săpată în întregime, a fost găsit un schelet omenesc așezat în poziția chircită și depus într-o groapă săpată în lutul galben la adîncimea de 0,80 m de la suprafața solului arabil actual. Groapa mormîntului era plastă aproximativ către centrul movilei. Din acest schelet s-au mai găsit cîteva fragmente din casele craniului și

ale picioarelor, care păstrau pe ele urme de ocră roșu. Acest mormînt nu a avut nici un obiect de inventar. De la această movilă, la circa 200 m mai către sud, se afla o a doua movilă, tăiată mai mult de jumătate din diametrul ei de șanțul de irigație. Și în centrul acestei movile a fost găsit un mormînt cu groapa săpată de la suprafața solului din jur, în lutul galben, și apoi căptușită și acoperită cu lespezi de piatră nefasonată. În acest mormînt se afla scheletul unui adult ale cărui oase purtau pe ele urme de ocră roșu. În groapă scheletul era dispus în poziția chircită, culcat pe partea stîngă, direct pe fundul gropii (nepătat cu lespezi), fiind orientat cu capul spre est-nord est, iar picioarele

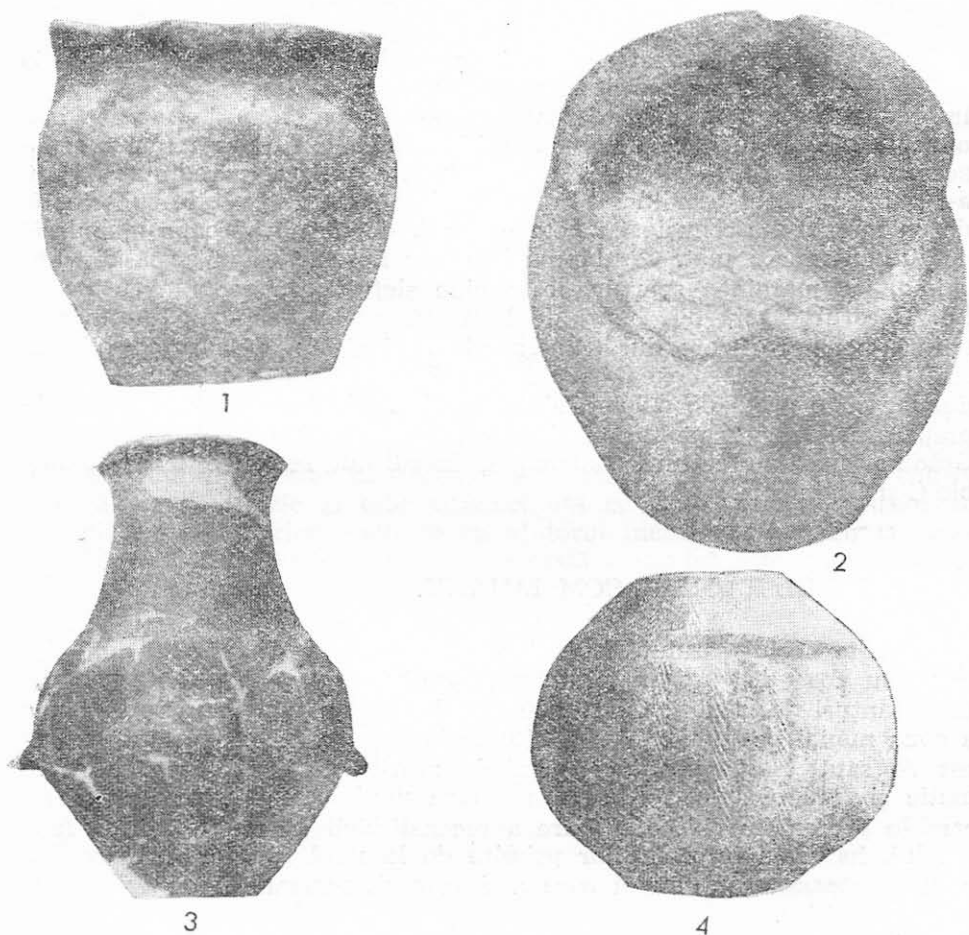

Fig. 1/2 : Vas descoperit într-un mormînt tumular la Hagieni, perioada de tranziție de la neolitic la bronz.

Fig. 1/3 : Vas de ofrandă descoperit în mormîntul getic de la Petroșani.

Fig. 1/4 : Vas aparținînd culturii Hamangia descoperit în satul Grădina.

la vest-sud-vest și fața către sud. La aproximativ 20 cm distanță de occipital a fost așezat ca ofrandă un vas de lut ars lucrat cu mâna, iar în apropierea frontalului se aflau doi bulgărași de ocră roșu. Vasul de ofrandă este lucrat cu mâna din pastă de calitate inferioară, de culoare brună-gălbuie la suprafață, iar în spărtură brună închis și cu aspect zgrumțuros din cauza pietricelelor pe care le conține pasta. Cu tot aspectul neîngrijit, suprafața a fost totuși netezită cu mâna și apoi acoperită cu un strat subțire de lut mai fin, care nu a reușit să acopere porozitățile de la suprafață. Din punct de vedere al formei acest vas reprezintă o căniță tronconică, cu corpul relativ bombat, cu pro-

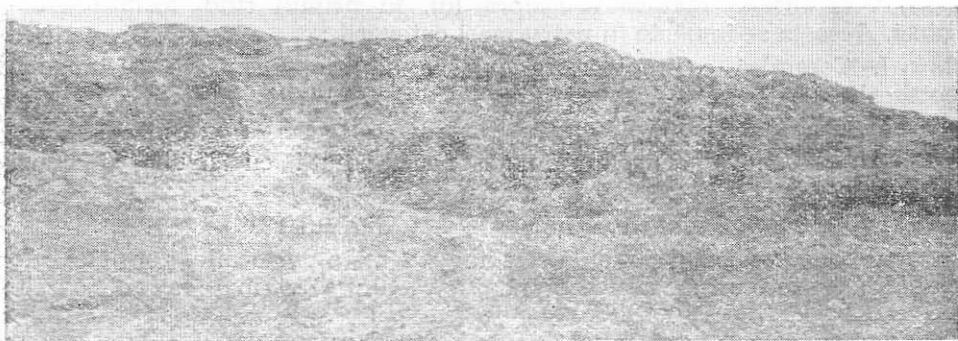

Fig. 2/1.2: Peștera „Canareaua Bekerului” de la Petroșani.

filul de forma unui S alungit⁴. Partea superioară a vasului se termină într-o buză evazată, prevăzută cu un mic cioc care servea la turnat. Ținînd seama de formă și de prezența ciocului, vasul ar fi trebuit să fie prevăzut și cu o toartă, care în cazul nostru lipsește. Pe partea opusă ciocului, acolo unde în mod obișnuit trebuia plasată toarta, corpul vasului este mai bombat decît în rest. De la linia de maximă rotunjime, corpul vasului se îngustează treptat către fundul care este perfect plat.

Dimensiunile vasului de ofrandă : înălțimea totală 12 cm în partea opusă ciocului și 11,5 cm în partea din spre cioc. Diametrul gurii este de 11 cm, a fundului 8,2 cm, iar grosimea maximă a peretelui este de 1 cm (fig. 1/1,2).

Din punct de vedere tipologic vasul de ofrandă din mormîntul tumular de la Hagieni, își găsește analogii cu un vas-cană descoperit la un mormînt tumular situat în incinta pepinierei agrosilvice Baldovinești, jud. Brăila⁵. Avînd în vedere ritul funerar, cît și vasul descoperit, mormîntul de la Hagieni, aparține etapei tîrzii a perioadei de tranziție sau începutul epocii bronzului.

6. ORAȘUL MEDGIDIA, PUNCTUL CARIERA FABRICII DE CIMENT.

Pe terasa sudică a văii Carasu, la distanță de cîteva sute de metri spre sud de fabrica de ciment se află vechea carieră care, prin lucrările de descoperire și extragere a pietrei, a distrus o întinsă așezare feudală timpurie și o parte dintr-o construcție romană situată pe linia valurilor romane. La aproximativ 100 m spre est de carieră, pe pantele unei viroage (orientate sud-nord), stratul de cultură feudal timpuriu se continuă și aici, dar este parțial distrus de lucrările de descoperire.

Materialul de proveniență romană este format din fragmente ceramice, baze și coloane de marmură, blocuri de piatră fasonate etc. Deoarece materialul feudal timpuriu domină cantitativ în această așezare, vom insista mai mult asupra lui, în primul rînd, asupra ceramicii. Aceasta se împarte în patru mari categorii :

I. Ceramică caolinoidă, de culoare alburie, acoperită cu angobă portocalie.

II. Ceramică acoperită cu smalt.

III. Ceramică brună-cărămizie, ornamentată cu striuri și benzi de linii în valuri, incizate.

IV. Ceramică cenușie, ornamentată cu linii lustruite.

I. La ceramica caolinoidă, cu angobă roșie-portocalie, formele cele mai frecvente sînt : vasele-borcane, străchinile și mai rar ulcioarele

⁴ Vasul se află la Muzeul din Mangalia.

⁵ N. Harțuche și F. Anastasiu, *Brăilița*, Brăila, 1968, p. 49 și urm., pl. 57/2.

cu una sau două torți. Este interesantă apariția unui fragment de vas, de dimensiuni mijlocii, cu corpul bombat, prevăzut în partea interioară cu două coaste în relief, aplicate orizontal. Pe suprafața exterioară, pînă la linia de maximă rotunjime este ornamentat cu benzi de linii superficial incizate, dispuse orizontal.

II. Ceramica acoperită cu smalt are pereții mai groși, pasta mai puțin compactă, iar suprafața exterioară acoperită cu un strat de smalt de culoare verzuie-măslinie (fig. 3/1).

La ceramica din categoria a III-a forma de vas dominantă este borcanul cu corpul mai bombat sau cu o siluetă mai zveltă, buza fiind inelară, teșită sau îngroșată. Decorul se reduce, în general, la incizii, constînd din striurile orizontale, valul simplu sau în bandă (înclinat de obicei spre stînga), hașurile și impresiunile (fig. 4).

IV. Ceramica cenușie este asociată cu cea din categoriile mai sus amintite, iar din punct de vedere cantitativ se află în proporții egale cu vasele ornamentate cu striuri și valori incizate. Din punct de vedere al pastei, culorii și formelor, ceramica cenușie prezintă mai multă uniformitate. Pasta vaselor este compactă și de obicei arsă uniform, avînd o culoare cenușie sau brună.

Stilul de ornamentare este simplu și constă din linii lustruite, dispuse vertical sau în formă de rețea. Vasele lipsite de decor au întreaga suprafață acoperită cu un strat subțire de lut fin, de obicei lustruit (fig. 3/5,7,12). Vasele de dimensiuni mai mari au aplicate pe corp una sau două torți tubulare. În afară de materialul fragmentar cules de noi, lucrătorii de la carieră au găsit, în timpul lucrărilor de descoperire, mai multe vase întregi, din care s-au putut salva cinci bucăți, achiziționate de regretatul farmacist Paul Bălănescu din Brăila. Dat fiind că vasele din pasă cenușie, întregi, descoperite în așezări sînt în general puține la număr, găsim necesar să facem o descriere mai detaliată a fiecărui exemplar în parte :

Vasul nr. 1 este lucrat din pastă de bună calitate, bine arsă, de culoare brună-cenușie la exterior, roz-cărămizie în spărtură. Are forma de borcan cu corpul foarte bombat, gîtul scurt, buza ușor răsfrîntă și rotunjită spre exterior. Gura vasului este prevăzută cu două albieri, în formă de cioc, executate în părțile opuse toartelor. Cele două toarte, cu capetele aplicate pe gît și umăr, au forma de bandă (late de 3 cm), cu cîte o canelură superficială dispusă longitudinal. Privite din profil și mai ales dacă ținem seama de dimensiunile lor mici, în comparație cu corpul vasului, acestea au aspectul unor urechiușe. Decorul este simplu : gîtul este puternic lustruit, pe cînd restul corpului, începînd de la umăr pînă aproape de fund este acoperit cu linii lustruite trase orizontal. Pe linia de maximă rotunjime s-a executat o bandă formată din trei linii paralele, dispusă orizontal. Fundul este plat și deși este corodat, se mai pot observa pe el urmele unei ștampile în relief, în formă de linie dreaptă, lungă de 8,2 cm. Dimensiunile vasului : înălțimea 21,8 cm, diametrul gurii 12 cm, iar diametrul maxim al corpului 21,5 cm (fig. 5/1,1a).

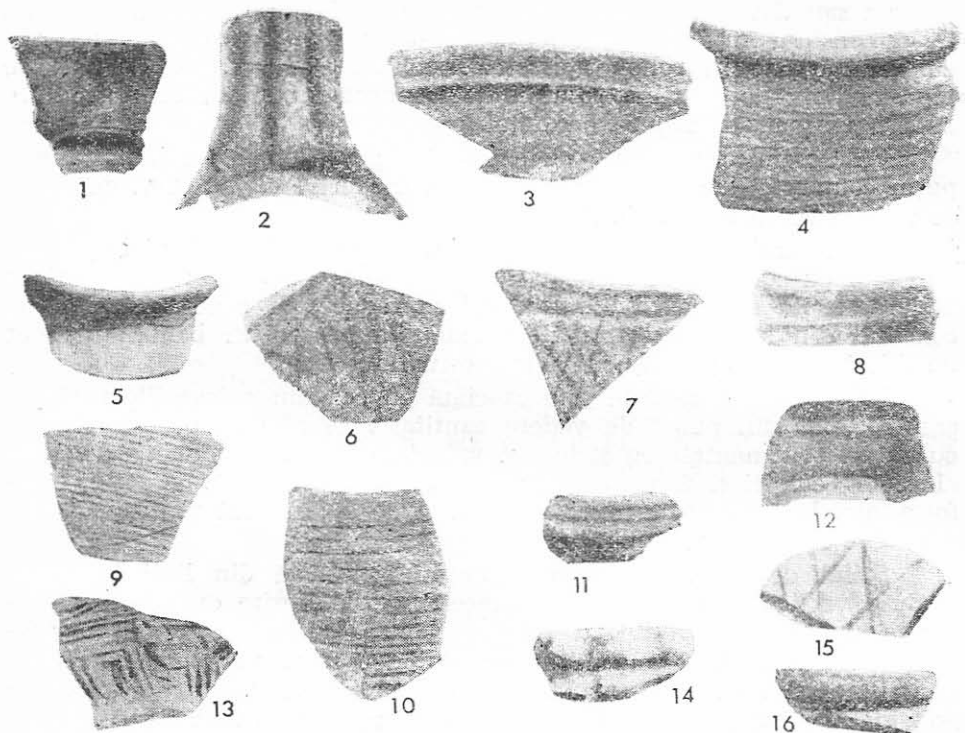

Fig.3 : 1 : Fragment de vas smălțuit din așezarea de la fabrica de ciment — Medgidia 7,12 : Fragmente ceramice cenușii, fabrica de ciment Medgidia ,sec. X-XI e.n ; 9-16 : Fragmente ceramice, feudale timpurii de la Negru Vodă ; 2-4 : Fragmente de vase de la Medgidia, fabrica de ciment.

Vasul nr. 2. Spre deosebire de celelalte exemplare, acesta este foarte bine conservat. Este lucrat dintr-o pastă bună, arsă uniform și are culoarea cenușie deschisă, cu pete mai închise în partea inferioară. Vasul are forma de ulcior cu gîtul înalt, cu marginea mult evazată, teșită spre exterior, iar corpul înalt și ușor alungit îi dă un aspect elegant. Gura ulciorului este prevăzută în partea opusă toartei cu un lob (cioc). Toarta are forma de bandă, cu un capăt aplicat pe gît, iar cu celălalt pe umăr. În partea inferioară, sub linia de maximă rotunjime a corpului sînt aplicate două urechiușe. Umărul vasului este marcat prin două linii slab incizate dispuse orizontal, iar în partea inferioară (la baza urechiușelor) s-a executat o linie orizontală incizată, lată de 0,3 cm. Întreaga suprafață, începînd de la umăr pînă spre fund, este acoperită cu linii verticale lustruite (fig. 5/3, 3 A). Dimensiuni : înălțimea 22 cm, diametrul gurii 6,5 cm, diametrul fundului 3,5 cm.

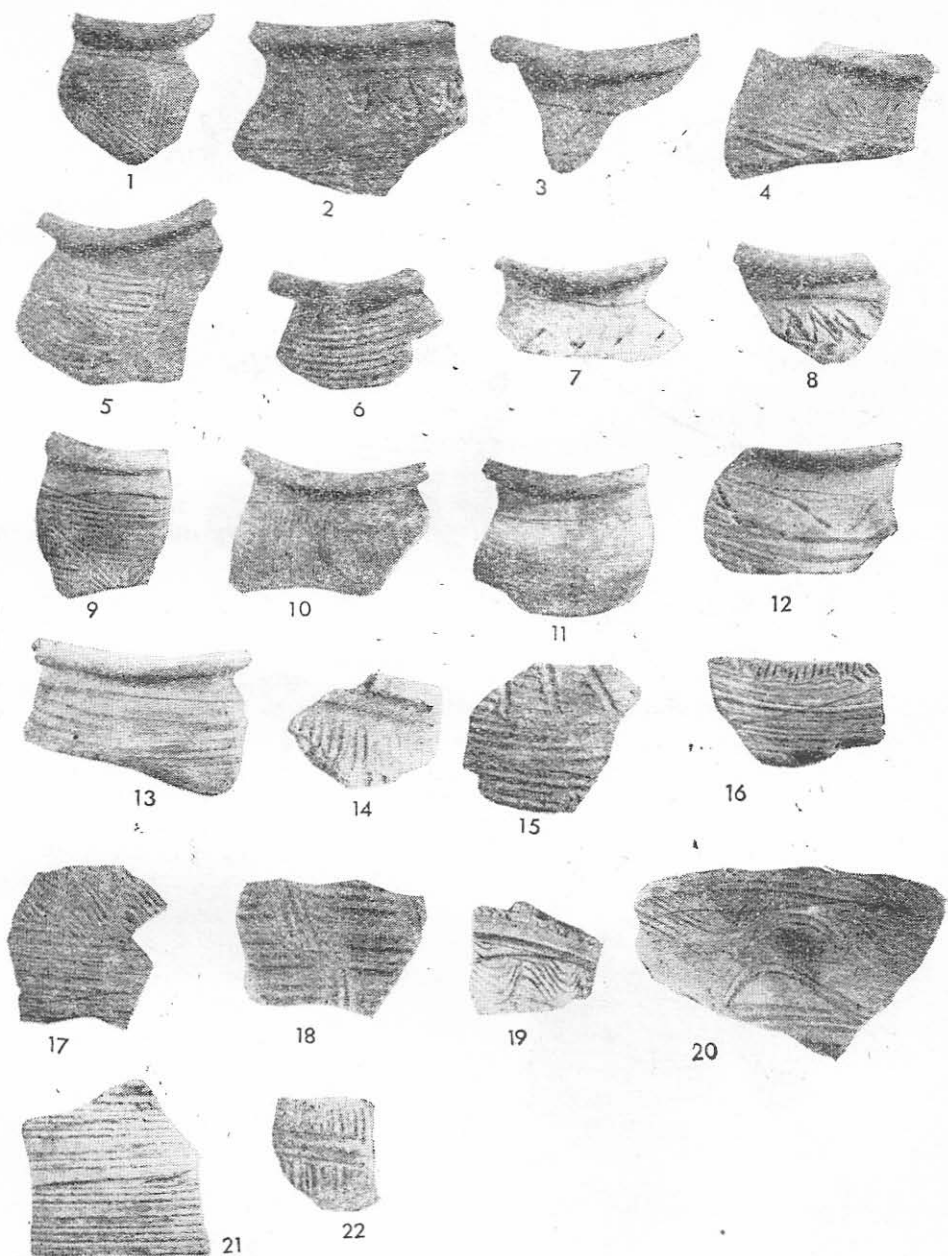

Fig. 4: Fragmente ceramice feudale timpurii de la Medgidia, fabrica de ciment.

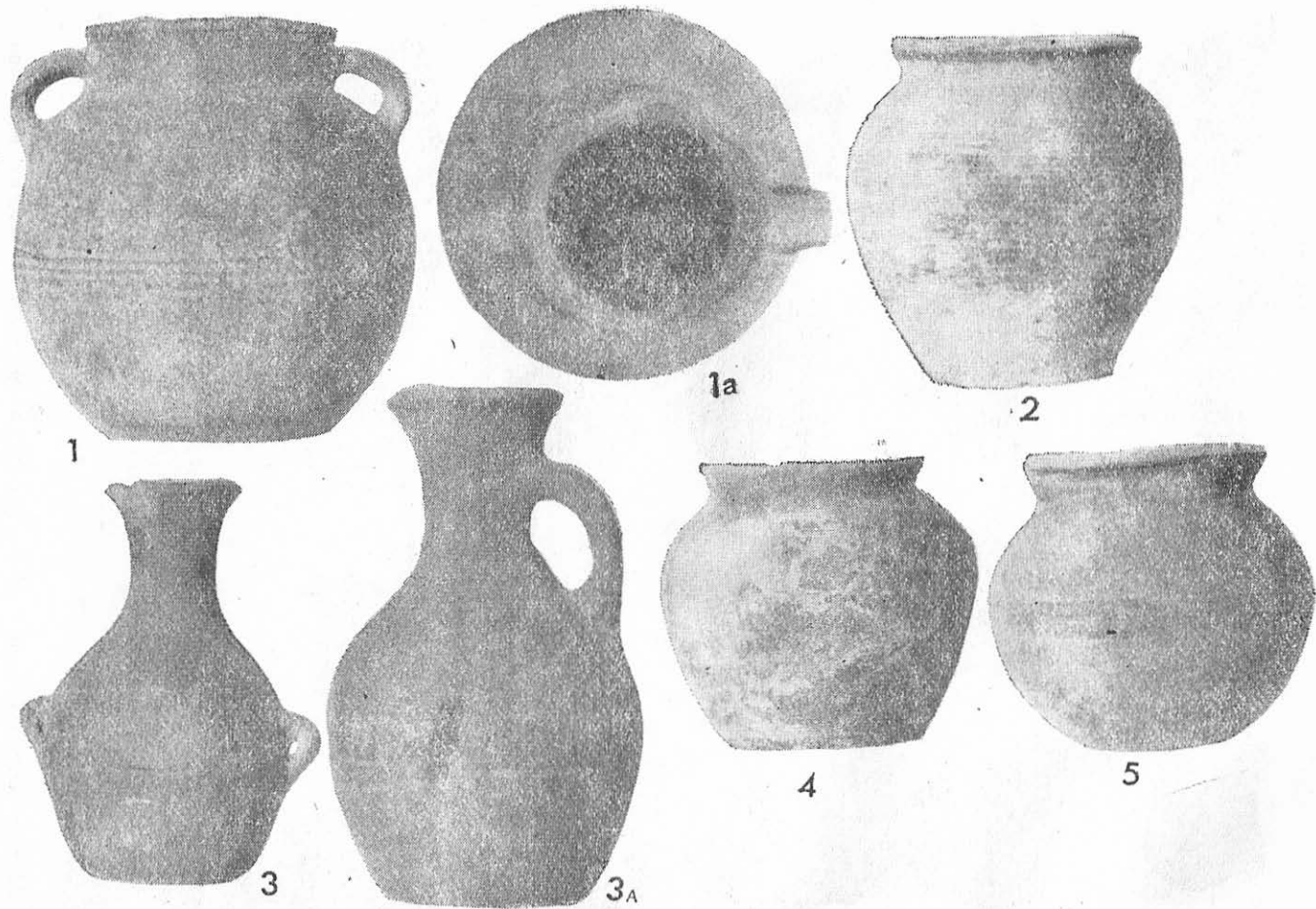

Fig. 5: Vase cenușii și unul ornamentat cu striuri, din așezarea feudală timpurie de la Medgidia, cariera fabricii de ciment.

Din punct de vedere al formei și al ornamentării, exemplarul nostru este aproape identic cu vasul-ulcior descoperit în mormîntul nr. 36 din necropola de la Novi-Pazar din R. P. Bulgaria⁶ și cu un vas din necropola de la Capul Viilor — Histria.⁷

Vasul nr. 3 este lucrat din aceeași pastă și în aceeași manieră cu vasele nr. 1,2,4. Acesta are corpul foarte bombat, aproape sferic, gîtul scurt, gura larg deschisă, marginea teșită spre exterior, iar fundul plat. Decorul constă dintr-o bandă de patru linii paralele, slab încizate, dispuse orizontal pe linia de maximă rotunjime a corpului, iar zona dintre umăr și această bandă este acoperită cu linii lustruite în formă de rețea, iar în partea inferioară spre fund are o siglă în formă de cruce (fig. 5/5). Dimensiuni: înălțimea 15,5 cm; diametrul gurii 12,5 cm, iar al fundului 7,5 cm.

Vasul nr. 4 este din punct de vedere al pasteii, formei și decorului asemănător cu exemplarul nr. 3. Spre deosebire de celelalte vase, acesta are pe fund o șampilă în formă de cruce gamată simplă. Dimensiuni: înălțimea 16 cm, diametrul gurii 12 cm, diametrul fundului 10,5 cm (fig. 5/4).

Vasul nr. 5 face parte din vasele din categoria a III-a. Acesta este lucrat din pastă obișnuită de culoare brună închis, avînd forma de borcan, de dimensiuni mici, ornamentat cu striuri trase orizontal pe corp (fig. 5/2). Dimensiuni: înălțimea 13,3 cm; diametrul gurii 9 cm, iar al fundului 7 cm. Ținînd seama de caracterul tipologic al materialului, așezarea feudală timpurie de la fabrica de ciment datează din sec. X-XI e.n. și aparține culturii Dridu.

Ceramica din așezarea de la Medgidia — fabrica de ciment — prezintă puternice analogii cu vasele-urnă din necropola de la Castelu, care se află la distanță de aproximativ 3 km, spre nord-est. Deoarece se pare că așezarea feudală timpurie de la Castelu, de care am pomenit în acest articol, este numai în parte contemporană, poate ceva mai nouă decît necropola, așezarea de la Medgidia este absolut contemporană cu necropola de la Castelu.

7. COMUNA NEGRU-VODĂ.

În spatele C.A.P. din această comună, la punctul „Fîntînă“, se află o viroagă înconjurată de pante domoale, la suprafața cărora se găsesc resturile unei așezări feudale timpurii din sec. X-XI e.n. Așezarea domină zona din spatele gospodăriei (La țarcul de oi) și se continuă pe pantele de vest, unde se află mai multe gropi săpate de întreprinderea T.C.H. și de localnici. Cu acel prilej au fost descoperite mai multe locuințe-bordee. În gropile bordeelor distruse se găsesc pietre de la cotlon, cenușă, cărbune și fragmente ceramice și oase de animale.

⁶ St. Stancev, *Necropolât do Novi-Pazar*, Sofia, 1957, pl. XII, XVI/1.

⁷ Vl. Zirra, *Dvuobreadovii moghilnic rannefeodalnoi epochi v Kapul Viilor* — Istria, în *Dacia*, VII, 1963, p. 389, fig. 25/5.

Fragmentele ceramice, recoltate din interiorul unei locuințe distruse și din malurile lutăriei, fac parte din vase-borcane, de culoare brună-cărămizie și cenușie. Ele sînt ornamentate cu striuri orizontale, benzi de linii în val și hașuri incizate, precum și cu linii lustruite dispuse oblic sau în formă de rețea. (fig. 3/9-16).

8. SATUL PETROȘANI, COM. DELENI.

În luna ianuarie 1958, au intrat în colecțiile Muzeului de arheologie Constanța un număr de 7 vîrfuri de săgeți de bronz, descoperite în raza satului Petroșani (Chioseler). În urma acestei sesizări, conducerea muzeului ne-a delegat să mergem la fața locului pentru a stabili condițiile în care a avut loc descoperirea acestor vîrfuri de săgeți. Cu ocazia anchetei făcute am aflat că în luna iulie 1957, locuitorul Iulius Iliina coöperator la C.A.P., sîpînd o groapă de mormînt în cimitirul actual al satului (care este situat pe un bot de deal, în partea de vest a satului), la adîncimea de 1 m a găsit o parte dintr-un schelet omenesc care avea așezată în partea stîngă o grămadă formată din 35 de vîrfuri de săgeți, iar în partea dreaptă un vas de lut, rămas în malul gropii recente. Pentru a verifica autenticitatea informației, împreună cu I. Iliina am mers în cimitir efectuînd un mic sondaj. Astfel, că groapa vechiului mormînt în care s-a găsit scheletul cu obiectele amintite, a fost tăiată perpendicular — aproximativ pe centru — de groapa mormîntului recent. Scheletul antic a fost incomplet, fiind tăiat de alte gropi de morminte actuale și era orientat cu capul la sud, iar picioarele la nord. Scheletul era așezat în poziția lungită, pe spate, cu brațele întinse de-a lungul corpului. În partea stîngă, la aproximativ 20 de cm distanță de la bazin se aflau cele 35 de vîrfuri de săgeți, așezate grămadă. În partea dreaptă, la aproximativ 30 cm spre est, în dreptul umărului se afla vasul ceramic rămas în mal. Fiind vorba de o adîncime mică, care nu deranja mormîntul actual, am deschis o casetă de 60 × 60 cm în partea de est a gropii mormîntului recent, în care, la adîncimea de 1,10 m în stratul de lut galben a fost găsit vasul de ofrandă a mormîntului antic. Acest vas a fost acoperit cu un capac, lucrat din aceeași pastă cu vasul, care a fost spart de Iliina, iar cioburile împrăștiate în pămîntul de umplutură al mormîntului recent.

— Vasul de ofrandă este lucrat cu mîna, din pastă bună, de culoare brună-cenușie cu pete castanii. Suprafața lui este acoperită cu slip fin, bine lustruit, dar care din cauza zacerii în pămînt, în bună parte a dispărut. Vasul are o formă elegantă, bitronconică, cu gîtul înalt, buza evazată, și corpul bombat. Umărul este marcat printr-un brîu în relief, cu profil semicircular. Pentru a reliefa mai mult umărul vasului, pe acest brîu s-au aplicat patru proeminențe conice, dispuse în cruce. Sub linia de maximă rotunzime a pîntecului s-au aplicat patru proeminențe — apucători — în formă aproape dreptunghiulară, așezate tot în cruce. În scopul realizării unei simetrii cît mai per-

fecte, proeminențele conice sînt așezate exact la jumătatea distanțelor dintre cele 4 apucători (fig. 1/3). Dimensiunile vasului : înălțimea 43 cm, diametrul gurii 19,5 m, diametrul maxim al pîntecului 31 cm, iar diametrul fundului 13 cm.

Vîrfuri de săgeți. Din totalul celor 35 de vîrfuri de săgeți lucrate din bronz, s-au putut recupera numai 17 exemplare. Starea lor de conservare este foarte bună, singura deteriorare suferită de unele exemplare constă din ruperea unei mici porțiuni din pînten, restul fiind complete și acoperite cu patină nobilă de culoare verzuie. Din punct de vedere tipologic distingem trei tipuri principale :

a) vîrfuri de formă piramidală, cu 3 muchii, peduncul conic și pînten recurbat.

b) vîrfuri de formă piramidală, cu 3 muchii și două aripioare trase înapoi, peduncul conic, fără pînten, acesta fiind înlocuit de aripioare.

c) vîrfuri plate, în formă de frunză, cu două muchii, peduncul conic. Cele două fețe ale vîrfului sînt prevăzute cu cîte o nervură masivă. Și acest tip de săgeată este prevăzut cu pînten ce depășește în jos lungimea tubului de înmănușare.

Toate exemplarele, cu și fără pînten, au muchiile bine ascuțite pe ambele fețe, formînd un adevărat tăiș. Unele exemplare sînt prevăzute în partea inferioară a tubului de înmănușare cu mici orificii prin care se introducea un cuișor, în scopul fixării mai bune a vîrfului de partea lemnoasă.

Dacă tipologic am stabilit 3 tipuri de vîrfuri, observăm totuși că în cadrul aceluiași tip nu toate exemplarele sînt absolut identice, mai ales în privința dimensiunilor, lungimea lor variînd. La vîrfurile de săgeată din tipul a, lungimea variază între 3,6—4,4 cm, cea de tipul b are numai 4,1 cm, iar cele de tipul c. variază între 3,9—4,2 cm.

Asemenea vîrfuri de săgeți au fost atribuite multă vreme, în exclusivitate, sciților. Astăzi este știut că vîrfurile de săgeți zise „scitice“ au fost folosite și de alte populații, printre care și de geto-daci. Vîrfuri cu trei și cu două muchii, lucrate din bronz au fost descoperite în numeroase morminte getice, ca cele din necropolele de la Zimnicea⁸, Brăilița⁹, Telița¹⁰, Murighiol¹¹, un mormînt de la Ceamurlia de Jos¹² etc., datate în sec. IV-III î.e.n.

Avînd în vedere pasta, forma și decorul vasului de ofrandă descoperit în mormîntul de la Petroșani, putem data acest mormînt la

⁸ I. Nestor, *Săpăturile arheologice de la Zimnicea, Studii*, II, 1, 1949, p. 124.

⁹ În urna unui mormînt au fost descoperite două vîrfuri de săgeți cu trei muchii, de bronz; asemenea vîrfuri s-au găsit în mormintele de la Chișcani — Combinat. Pentru acestea din urmă, vezi N. Harțuche — F. Anastasiu, *Brăilița*, p. 55, pl. 67.

¹⁰ G. Simion și Gh. I. Cantacuzino, *Cercetările arheologice de la Telița, în Materiale și Cercetări arheologice*, vol. VIII, p. 377, fig. 5/7.

¹¹ E. Bușor, *O Geto-Dakiiskoi kulture v Murighiole, în Dacia*, S. N., II, p. 124 și urm., fig. 8/2-4.

¹² D. Berciu, *Din istoria Dobrogei*, p. 126.

începutul sec. V î.e.n. și atribui unui luptător get. Mormîntul de care este vorba, descoperit în mod fortuit, se pare că nu este un caz izolat, Din informațiile primite de la localnici, am aflat că s-au mai descoperit asemenea morminte vechi, care aveau lângă schelete vase de lut, mărgelile și vîrfuri de săgeți de bronz. Existența unei necropole va putea fi dovedită numai în urma unor săpături de control, care ar putea fi executate în zona neafectată de mormintele actuale, cît și la afara gardului care împrejmuiește cimitirul actual.

Cu ocazia efectuării sondajului din incinta cimitirului, de care am amintit mai sus, am primit o informație de la fostul președinte al sfatului popular comunal, că pe raza satului Petroșani sînt mai multe „canarale” — peșteri. Dintre acestea am putut-o vedea pe cea mai apropiată, situată la 1 km spre sud de marginea satului, în punctul numit „La furci” sau „Canaraua Becherului”. Peșterea se află într-un mal stîncos, la înălțimea de 8—10 m de la nivelul bălții din apropiere. Gura peșterii are înălțimea de 4 m și lățimea de 5 m, fiind prevăzută în interior cu o încăpere spațioasă din care pornesc două galerii, una spre est, alta spre sud-est, fiecare lungă de 12 m, dată de 7 m și înaltă de 3 m (fig. 2/1,2). Deoarece peștera pe atunci era folosită în timpul iernii ca adăpost pentru porci, nu am putut face nici un fel de cercetări în interior. Există totuși indicii care confirmă că ea a fost locuită, cel puțin în perioadele postpaleolitice, întrucît în jurul conului de dejecție (care este destul de proeminent) se găsesc numeroase fragmente ceramice, ce aparțin mai multor culturi și epoci, începînd din neolitic, pînă în epoca feudală timpurie.

9. SATU NOU, COM. MIRCEA VODĂ.

La 5 km spre vest de orașul Medgidia și la 3 km sud-est de Satu Nou, terasa de sud a văii Carasu se înalță brusc, dînd naștere la un bot de deal destul de înalt care domină împrejurimile. În partea superioară a pantelor de nord-vest ale acestui deal se găsesc numeroase așchii și nuclee de silex, care indică existența unei așezări din paleoliticul superior. La aproximativ 200 m mai către est de acest bot de deal, tot pe terasă au fost găsite la suprafața solului și pe pantă, fragmente ceramice feudale timpurii aparținînd culturii Dridu, sec. X-XI e.n.

10. SATUL ZORILE, COM. ADAMCLISI :

În partea de sud vest a unei viroage, la punctul „Dealul cișmelei”, în grădina din spatele casei locuitorului N. Păduraru, se găsesc la suprafața solului arabil fragmente de vase. Cu prilejul unei cercetări de suprafață, am găsit pe acest bot de deal mai multe fragmente ceramice, trei lame de silex, o gresie de ascuțit de culoare verzuie, cu urme de folosire, precum și cîteva bucăți de chirpici arși. Materialul cera-

mic aparține mai multor epoci : neolitică — cultura Gumelnița, romano-bizantină și feudală timpurie (cultura Dridu).

Soția lui N. Păduraru ne-a informat că în grădina lor, atunci când se ară adînc, ies la iveală oale de lut de culoare cenușie, pline cu cenușă și oase arse. Informația nu a fost verificată.

După cum se vede, ne-am propus și am efectuat în cele de mai sus o sumară revizuire și expunere a materialelor de interes arheologic rezultate din cercetări de suprafață efectuate în diverse puncte. Depășește acest prim stadiu relativ rudimentar de cercetare numai mormîntul de la Petroșani, unde a fost posibilă și realizarea unui mic sondaj. Ne-am oprit, din motive lesne de înțeles, la identificarea materialului prin studiul tipologic. Urmarea a fost determinarea epocii de proveniență și de cele mai multe ori și a culturii căreia îi aparțin piesele descoperite. Deși incomplete, datele obținute pînă acum ne permit să credem că cercetarea raportului stratigrafic dintre culturile care apar împreună ar aduce cu sine descoperiri și concluzii interesante sub raport științific. Rezultatele unei asemenea tratări științifice temeinice, solid argumentate, și-ar găsi fără îndoială utilitatea și locul în ansamblul actual al cunoștințelor de istorie veche a Dobrogei.

Deocamdată însă prezentul articol și-a îndeplinit, credem, rolul de a completa cu noi puncte repertoriul arheologic al acestei regiuni, cercetări ulterioare urmînd a confirma ceea ce stadiul actual de analiză lasă doar să se întrevadă.

BEITRÄGE ZUM ARCHÄOLOGISCHEN REPERTORIUM VON DOBROGEA

Zusammenfassung

Der Verfasser veröffentlicht in diesem Artikel die Ergebnisse der Forschungsarbeiten, welche in mehreren Ortschaften Zentral — und Süddobrogeas, zum Zwecke der Bereicherung des archäologischen Repertorioms, in den Jahren 1957—1958 unternommen wurden.

In den meisten Fällen wurden Informationen nachgeprüft, Oberflächenforschungen und gelegentliche Rettungsgrabungen ausgeführt. In Dorfe Petroșani wurde bei einer Kontrollbohrung ein Opfergefäß von einem getischen Grabe aus dem V. JH.v.u.Z. gefunden. In den übrigen, im Text angegebenen archäologischen Punkten, hat man vom allem Keramik gefunden, welche verschiedenen Zeitepochen und Kulturen, angefangen vom Neolithikum, Gumelnița Kultur, bis zur Frühfeudalen Periode (X. XIJh.l.Z.) angehört.